

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Michal Šumbera

NÁZEV PRÁCE: Národ a nacionalismus ve 21. století

OBOR STUDIA: Filozofie a společenské vědy

AUTOR POSUDKU: Mgr. et Mgr. Michal Rigel

SHRnutí A HODNOCENÍ OBSAHOVÉ STRÁNKY PRÁCE

Autor bakalářské práce si za svůj hlavní cíl klade trochu krkolomně formulovaný úkol: „zhodnotit, jakým způsobem se změnilo vnímání nacionalismu a myšlenky národa ve vztahu k politice a historii jednotlivých střeoevropských států“ a doplňuje jej ještě o další dílčí cíle (viz např. zadání práce).

Své motivace a záměry ozřejmuje v *Úvodu* (s. 9-11), který slibuje zajímavou práci s nosným tématem. *Úvod* čtenáře rovněž seznamuje se strukturou práce, které se autor poté skutečně drží. V prvním segmentu práce proto dochází na slíbené definice opravdu velkého množství termínů: stát, etnicita, kultura, vlastenectví, rasismus, xenofobie, šovinismus. Některé definice jsou provedeny velmi stručně a zcela standardní a mainstreamovou cestou (zejm. xenofobie a šovinismus s. 21-22), jinde je naštěstí pojem problematizován a předkládají se i odlišná uchopení nebo různé soupeřící výklady těchto termínů, což úvodní oddíl práce nakonec trochu legitimizuje. Je dobře, že aspoň občas jsou pojmy definovány specifickým způsobem a hlavně ve vztahu k řešenému problému nacionalismu. Způsob, jakým je nejprve definován např. *stát* (území, obyvatelstvo, centrální administrativa a mezinárodní uznání – s. 12), by sám o sobě nepřinesl čtenáři nic nad rámec toho, co by už patrně nevěděl nebo nemohl vyčíst z internetové encyklopedie Wikipedia (právě z ní autor pohříchu čerpá). Naštěstí ve zbylé části popisu obsahu pojmu stát (s. 13-14) je využita etapizace vzniku státu od A. Gellnera, kde je už vztah k nacionalismu zřejmější.

V další části se autor věnuje pojetí nacionalismu u A. Gellnera a B. Andersona, které nejprve představuje (podle mého názoru pro účely akademické práce redundantním medailonkem – jaký význam má pro cíle práce např. zmínka o skutečnosti, že A. Gellner napsal v 1969 knihu *Svatí Atlasu?* apod. – s. 23), aby poté provedl výtah z Gellnerovy a Andersonovy teoretické práce o nacionalismu. K tomu mám jednu poznámku, viz první otázka k diskusi níže.

Závěrečná část má uvést všechny dosud zmíněné informace do souvislosti s termíny jako postpravda, kyber-nacionalismus a autorovými zkušenostmi z delšího pobytu ve Velké Británii (původně slibované zachycení vnímání nacionalismu u středoevropských států je tak asi pod vlivem bezprostřední životní zkušenosti pozměněno a těžiště se posouvá do Velké Británie). Obraz národů a nacionalismu ve 21. století je však srze stručnost a tak trochu i izolovanost pojednání o jednotlivých pojmech ne úplně jasný (stejně jako mne není zcela jasné, proč značnou část podkapitoly „národy ve 21. století“ – s. 42 – věnuje výčtu suverénních států; skoro se zdá jako kdyby mezi termíny národ a stát autor dával rovnítko).

Při čtení práce je zřejmé, že autor vychází z jasně deklarované pozice poukázat na zastaralost a neospravedlnitelnost nacionalismu, viz např. jeho obraty „*nešvar nacionalismu*“ (s. 15) či prohlášení „*nacionalismus jako ideologie je zcela nesprávná od samého začátku*“ (s. 26), ba dokonce „*nacionalismus je nástrojem a hrozbou hromadného ničení*“ (s. 38). Zároveň se zdá, že k daným postojům nepřišel po důsledném probádání problematiky, nýbrž že psaní textu předcházely. Na vlastní hodnotový soud má autor jistě plné právo, možná by ovšem bylo vhodnější v akademické práci vlastní definitivní názory prezentovat až v závěru, poté, co zazněly mnohé argumenty, které takový soud podporují a tehdy, kdy se autor řádně vypořádal s potenciálními protiargumenty.

Navíc mám dojem, že si autor strašáka nacionalismu tak trochu sám vytváří. Vyčítá mu sice některé rysy, které určité varianty nacionalismu skutečně mají (on sám jej v závěru označuje za faktor napomáhající vzniku války a spojuje jej s rasismem apod.), nicméně nacionalismus není tak monolitický, jak by se z bakalářské práce mohlo zdát. Existují přece jeho různé odnože a takový liberální nacionalismus je sice stále nacionalismem, ale takovým, ke kterému by už autor patrně nebyl tak kritický. O takové umírněné verzi nacionalismu ale není v práci řeč a to asi i proto, že autor čerpá svůj pohled na nacionalismus z dosti problematických zdrojů, např. webových stránek <https://nacionalismus-cr.estranky.cz/>. Jako typické nacionalistické uskupení potom předkládá např. *Národní odpor* nebo *Dělnickou stranu sociální spravedlnosti* (s. 44), ale mezi nacionalisticky orientované politické proudy přece patřila i *Československá strana národně socialistická* (mezi jejíž členky se řadila i Milada Horáková a v nacionalistickém křídle i jeden z „mužů 28. října“ Jiří Stříbrný) či *Československá národní demokracie* (s „národně smýšlejícími“ osobnostmi typu prvního československého předsedy vlády Karla Kramáře či ministra financí Aloise Rašína) atp.

HODNOCENÍ FORMÁLNÍ STRÁNKY PRÁCE

Formální stránka práce není dokonalá, ale zážitek četby drobnějšími omyly není žádným zásadním způsobem znehodnocen. Některé z nepřesností, o kterých hovořím, odhaluje pohled do seznamu zdrojů, kde je tu jméno autora citované práce nesprávně kurzívou, jinde je zase citace celá zpotvořená, viz v jedno uvedení časopiseckého příspěvku J. Hrocha, aby třeba dílo *Leviathan* od Thomase Hobbesa – které je uváděno na s. 38 – nebylo k nalezení v seznamu zdrojů vůbec.

Opakované užití označení „agrární etapy“ pro „lovecko-sběračkou fázi“ dělá z formální chyby spíše chybu faktickou (s. 12).

Činštlí hackeři, právě proto, že se nenachází na začátku věty (jako třeba zde), musí být psáni s malým „č“ (s. 49).

HODNOCENÍ PRÁCE SE ZDROJI

Text se opírá počet zdrojů, který je tak akorát dostačující pro tento typ prací, ale určitě nenabízí žádný úctyhodný soubor dostupné literatury k tématu. Stojí zejména na českojazyčných zdrojích, což je dáno i tím, že významné zahraniční publikace z pera Arnošta Gellnera či Benedicta Andersona byly přeloženy (dobrou práci odvedl editováním čítanky textů i Jaroslav Hroch). Je samozřejmě dobře, že všechny tyto díla jsou v textu uvedena a podstatným způsobem se z nich čerpá.

Jako výčítku lze uvést opakovanou práci s některými weby typu <https://nacionalismus-cr.estranky.cz/> či s internetovou encyklopedií Wikipedia, kde sice mohou být vybraná hesla (zvláště v její anglickojazyčné verzi) zpracována velmi dobrým způsobem, ale akademická práce by dle mého soudu přece jenom měla jít za obzor tohoto zdroje. Wikipedii lze efektivně využívat pro standardní ověřování nějakých faktů, které je rychlé a pohodlné, ale nikoli pro univerzitní závěrečné práce.

OTÁZKY K DISKUSI PŘI OBHAJOBĚ

Autor na s. 26-27 představuje slavný Gellnerův citát o tom, že „*nacionalismus plodí národy a nikoli obráceně*“ a zároveň s ním polemizuje, ovšem způsobem, kterému ne zcela rozumím a který, jak se obávám, by mohl poukazovat na to, že smysl citátu plně nepochytil ani on. Mohl by prosím autor v rámci obhajoby vysvětlit význam svého nesouhlasu s výrazným poselstvím Gellnerovy teze.

Autor je v průběhu celé práce k nacionalismu značně kritický a spojuje jej s rasismem nebo jej označuje za katalyzátor války. Zajímalo by mne, jaký je jeho postoj např. k politice sebeurčení národů (třeba v praxi W. Wilsona), jež také vychází z politické ideologie nacionalismu, tj. z přesvědčení, že politická a kulturně-etnická jednotka se má překrývat, která částečně stála i za zrodem Československa.

VÝSLEDNÉ HODNOCENÍ PRÁCE

Práci charakterizuje zajímavé téma a pokus o jeho originální uchopení a samostatné zpracování autorem. Pozitivně lze hodnotit i dopad, který mělo na autora textu nastudování prací od A. Gellnera a B. Andersona. Výsledné dílo však trpí několika neduhy, mj. příliš tendenčním a aktivistickým přístupem autora či prací s problematickými neakademickými zdroji. Závěrečná kapitola navíc drží pohromadě a představuje vyvrcholení práce jen s velkou vstřícností a důvtipem čtenáře. Práce má určitě své pozitivní stránky a podnětné momenty, v nichž autor ukázal svůj potenciál, ale ten ještě tentokrát nebyl naplněn. S ohledem na výše zmíněné výtky mne to vede k rozhodnutí hodnotit dílo nižším stupněm (který se samozřejmě může změnit v důsledku přesvědčivé obhajoby autora samého).

Práci k obhajobě

Doporučuji

Navrhuji celkové hodnocení

D

V Hradci Králové
17. 1. 2020

PODPIS: